

Komiti dza nga Ngomu

Buthano la Lushaka li na komiti dza nga ngomu dzi re na tshivhalo dzine dza shumana na mafhungo ane a kwama u tshimbidzwa ha Phalamennde. Komiti idzi dzi anzela u vha na Miraḏo mihulwane ya Phalamennde. Komiti ya Milayo na komiti dzayo thukhu dzi shumana na milayo ya Nḡu, mugaganyagwama wa Nḡu, thikhedzo ya Miraḏo, nzudzanyo dza nga ngomu, na maanḏa na mbuelo zwa Miraḏo. Dziḡwe Komiti dza nga ngomu ndi Komiti ya Mbekanyamushumo ine ya dzudzanya mafhungo a Buthano, Komiti ya Ndaḡiso, na Komiti ya Vhazulatshidulo.

Khoro ya Lushaka ya Mavunḏu ina Komiti dzayo dza tshiḡangani. Komiti ya Milayo na komiti dzayo thukhu dzi shumana na milayo ya NCOP, mugaganyagwama wa NCOP, mbuelo dza phalamennde, nzudzanyo dza nga ngomu, vhushaka ha dzitshaka na milayo yo ḡetshedzwoho. Komiti ya Mbekanyamushumo i dzudzanya mushumo wa NCOP na Komiti ya Vhazulatshidulo i ita themendelo nga ha kushumele kwa Komiti na dziḡwe foramu dza NCOP.

Komiti dza tshifhinganyana

Phalamennde kana iḡwe ya Nḡu dzayo i nga ta Komiti ya tshifhinganyana (ya tshifhinganyana) musu hu na mushumo wo khetheaho une wa khou tea u itiwa. Musu mushumo wo no fhela, Komiti i a fhaladziwa.

Komiti dzo Tanganelaho

Buthano la Lushaka na Khoro ya Lushaka ya Mavunḏu dzoḡhe dzi a ta komiti dzo tanganelaho dzi re na tshivhalo, sa tsumbo Komiti ya u Sedzulusa Ndayotewa.

Komiti yo Tanganelanaho ya Tshoḡhe ya Vhusevhi na Komiti yo Tanganelanaho ya Tshoḡhe ya Vhupileli ndi Komiti dza milayo. Hezwi zwi amba uri dzi thomiwa nga Mulayotewa kana nga Mulayo wa Phalamennde, na nga mbetsheho ya milayo ya Phalamennde.

Komiti dzi ita mushumo muhulwane kha maitete a u fhaḡa demokirasi na u ita uri tshitshavha tshi shele mulenzhe kha maitete na mishumo zwa phalamennde.

Bambiri ili li wanala nga nyambo dzoḡhe dza tshiofisi dza Afurika Tshipembe.

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Produced by the Public Education Office • Parliamentary Communication Services • INSPIRED BY PEOPLE
www.parliament.gov.za • P.O. Box 15, Cape Town, 8000 • Telephone: (021) 403 3341 • Facsimile: (021) 403 3303

Tshiwenda

Komiti dza Phalamennde
Komiti dza Phalamennde

MISHUMO YA KOMITI PHALAMENNDENI

Nnḁu mbili dza Phalamennde, Buthano ḁa Lushaka na Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu, dzi ita mishumo yadzo kha madzulo a Phalamennde (hune Miraḁo ya Nnḁu ya ṽanganana sa tshigwada tshithihi), kha dzulo ḁo ṽangananelanaho (hune Miraḁo ya Nnḁu dzoṽthe ya ṽanganana sa tshigwada tshithihi), na kha Komiti (zwigwada zwiṽuku zwa Miraḁo).

U shuma kha Komiti zwi ita uri Phalamennde i:

- o Engedze vhumzhi ha mushumo une wa nga itiya
- o Vhone uri mafhungo a nga ambiwa nga vhuḁalo u fhirisa zwi no itea kha madzulo a Phalamennde
- o Engedze tshiimo tsha u shela mulenzhe tsha Miraḁo ya Phalamennde (MP) kha nyambedzano
- o Ite uri (MP) dzi bveledze vhekoni na nḁivho khulwane zwa mushumo wa Komiti yeneyo
- o Fhe tshikhala tsha uri tshitshavha tshi ḁise mihumbulo thwi kha MP, zwithu zwine zwa sa konadzeye kha dzulo ḁa Phalamennde
- o I netshedze Phalamennde vhuṽo ha u pfa vhuṽanzi na u kuvhanganya mafhungo a kwamaho mushumo wa Komiti yeneyo.

Komiti, nga u angaredza, ndi vhuimeleli nga nyeḁano ha mahoro Phalamenndeni. Miṽanganano ya komiti i tendelwa u dzhena nnyi na nnyi, fhedzi i nga hanela nnyi na nnyi a tshi dzhena arali hu na ṽhaluso yavhuḁi ya u ita nga u ralo.

Komiti dzo fhambanaho dzi na mushumo muthihi kana minzhi ya i tevhelaho:

- o Dzi vhea iṽo na u lavhelesa mushumo na mugaganyagwama zwa mihasho ya muvhuso wa lushaka na u ita uri i vhe na vhuḁifhinduleli
- o Dzi saukanya na u khwinisa Milayotibe, nahone dzi nga thoma Milayotibe
- o Dzi saukanya madzinginywa a Miraḁo yo imaho nga yoṽthe na a vhusimamilayo ha Mavunḁu na phethisheni yo khetheaho
- o Dzi saukanya thendelano dza dzitshaka na pfano
- o Dzi ṽola masia o tiwaho a vhutshilo ha nnyi na nnyi kana mafhungo a kwamaho tshitshavha
- o Dzi ṽhogomela mafhungo a tshiṽanganani a phalamennde

Komiti dzi na maanḁa a u vhidza muthu muṽwe na muṽwe uri a ḁe phanḁa hadzo, a fhe vhuṽanzi kana a ḁise maṽwalu. Dzi nga ṽoḁa uri muthu muṽwe na muṽwe a kana tshiimiswa tshiniṽwe na tshiniṽwe tshi vhige khadzo. Komiti dzi nga dovha dza ṽanganedza phethisheni, vhuimeleli kana vhuṽfiwa u bva kha tshitshavha. Komiti iṽwe na iṽwe i rangiwa phanḁa nga Mudzulatshidulo.

KOMOTI DZO FHAMBANAHO DZA PHALAMENNDE

Komiti dza u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi dza Buthano ḁa Lushaka

Buthano ḁa Lushaka (NA) ḁi khetha kha Miraḁo yaḁo Komiti dza u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi nṽzhi uri dzi lavhelese mushumo wa mihasho ya muvhuso wa lushaka yo fhambanaho.

Mushumo wa Komiti dza u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi dza Buthano ḁa Lushaka ndi u:

- Saukanya Milayotibe,
- Shumana na khetho dza migaganyagwama ya mihasho,
- Lavhelesa mushumo wa muhasho une dza vha na vhuḁifhinduleli nawo, na u ṽoḁisisa na u ita themendelo nga ha tshiteṽwa tshiniṽwe na tshiniṽwe tsha muhasho, ho katelwa tshivhumbeo, kushumele na mbekanyamaitele zwawo.

Mushumo wa Komiti a u fheleli kha muvhuso fhedzi. Dzi nga ita ṽoḁisiso kha mafhungo maṽwe na maṽwe ane a thusa tshitshavha ane a wela kha sia ḁine dza vha na vhuḁifhinduleli naḁo. Hu na Komiti dza u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi kha Muhasho muṽwe na muṽwe wa lushaka na miṽwe mihasho ya muvhuso yo ṽumanaho nawo.

Komiti dza u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi dza Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu

Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu (NCOP) i thola komiti dzi re na tshivhalo kha miraḁo yayo ya tshoṽthe uri dzi lavhelesa mushumo wa mihasho ya muvhuso wa lushaka yo fhambanaho na u shumana na Milayotibe.

Ngauri Miraḁo ya 54 fhedzi kha ya 90 ya NCOP ndi vhurumelwa ha tshoṽthe i tshi vhambedzwa na ya 400 ya NA, Komiti dza u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi dza Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu dzi lavhelesa mushumo wa muhasho wa muvhuso wa lushaka une wa fhira muthihi.

Komiti dza Tshikwama tsha Tshitshavha

Komiti ya Buthano ḁa Lushaka ya Tshoṽthe ya Tshikwama tsha Tshitshavha i shuma sa mulavhelesi wa Phalamennde kha nḁila ine tshelede ya vatheli ya shumiswa ngayo nga Khorondanguli. Nwaha muṽwe na muṽwe Muoditha Dzheneraḁa u ḁisa mivhigo nga ha tshikwama na kulangelwe kwa masheleni kha mihasho ya muvhuso yo fhambanaho na zwiimiswa zwa Shango.

Thoho dza mihasho ya muvhuso na zwiimiswa zwi anzelwa u vhidzwa nga komiti heyi uri zwi ḁe zwi vlike na u sumbedzisa uri tshelede yo shuma mini. Komiti i nga ita themendelo ya uri Buthano ḁa Lushaka ḁi dzhie maga o teaho arali zwo tea.

Komiti ya Madzinginywa a Milayo ya Miraḁo na Phethisheni

Mvetamveto ya Milayotibe i nga ḁiswa nga Muraḁo wa Buthano ḁa Lushaka o ḁi imisa nga eṽthe. Heyi Milayotibe i saukanyiwa nga Komiti ya Tshoṽthe ya Buthano ḁa Lushaka kha Madzinginywa a Mulayo wa Muraḁo o ḁi imisaho nga eṽthe na Phethisheni yo Khetheaho. Arali Komiti ya tendelana kha mulayo wa mvetamveto ya Mulayotibe, Mulayotibe u ḁo dzudzanyiwa nahone u ḁo shumaniwa nawo nga Phalamennde.

Komiti ya u ṽoḁisisa, u vliga na vhuṽavhelesi ya Khoro ya Lushaka ya Mavunḁu ya Miraḁo na Madzinginywa a Mulayo a Vunḁu i saukanya mvetamveto ya Milayotibe i bvaho kha Miraḁo ya NCOP yo ḁi imisaho nga yoṽthe na vhusimamilayo ha Mavunḁu.

Phethisheni dzi nga kha ḁi ḁisiwa Phalamenndeni dza iswa kha Komiti yo teaho ine ya shumana na fhungo ḁo ambiwaho kha phethisheni.

Komiti dza Phalamennde